

Van Ysendyk Koffiebranderij

De N.V. Koninklijke Nederlandsche Stoomkoffiebranderijen v/h H.E. van Ysendyk Jr. in Rotterdam, Zwolle en Antwerpen, is een van de vele oude koffie- en theebedrijven rond de voormalige Zuiderzee. Naast de N.V. Stoomkoffiebranderijen was er ook een theehandel die al sinds het begin van de 19^e eeuw gerenommeerd was. Van Ysendyk overleefde de Tweede Wereldoorlog niet, zoals de meeste kleine koffie- en theebedrijven. Van Ysendyk gebruikte net als vele andere koffie- en theebedrijven geen bedrijfslogo.

De firma verkocht meer dan een eeuw de koffie en thee altijd los. In september 1927 ging ook Van Ysendyk over op pakjes, waardoor sindsdien bonnen en plaatjes bijgepakt konden worden. Er werden diverse boeken uitgebracht op de spaarbonnen bij de koffie en thee, en rond 1930 twee kleine albums van een uitzonderlijke uitvoering.

Eind twintiger jaren bracht Van Ysendyk een serie van 44 plaatjes uit met etsen van stadsgezichten. Op de spaarbonnen voor boeken kon men hiervoor een album zonder tekst verkrijgen, simpel genaamd *Etsen-Album*, of een van de etsen uitvergroot tot 20 x 25 cm in een lijstje. Circa 4 jaar later volgde een tweede album, met 51 fotoplaatjes, gewijd aan de afsluiting van de Zuiderzee die toen juist zijn beslag had gevonden. Dit album, *De Zuiderzeewerken in Woord en Beeld*, is geschreven door Ed. Witschey, secretaris van de Zuiderzeewerken. Beide albums zijn ongedateerd, maar uit de datering van de foto's die gaat tot oktober 1932 kan geconcludeerd worden dat het tweede album op zijn vroegst in 1933 is uitgegeven.

De plaatjes in beide albums zijn van dezelfde formaten en uitvoering. Die uitvoering is uniek. De plaatjes zijn namelijk gedrukt op zeer dik karton, zodat met slechts 7 of 8 plaatjesbladen toch een album van circa 1½ cm dikte wordt gevuld. Ook de uitvoering van de albums is opmerkelijk, en uniek voor Nederland. Ze zijn klein (19,3 x 23,5 / 24,1 cm), nog kleiner dan romanformaat. De enige andere Nederlandse albums van dit formaat zijn de vijf deeltjes "Met Ab en Eef door veld en dreef" van Van der Spek (1952 – 1956). De albums zijn op de Duitse wijze geplakt met een dikke stijve omslag met scharnierend voor- en achterplat. De meeste exemplaren van deze albums zijn van oorsprong lichtblauw, maar ze zijn niet kleurecht zodat ze nu doorgaans gebleekt zijn tot gebroken wit. Van het album *Zuiderzeewerken* bestaat ook een kleine oplage met rode omslag en een met grijze omslag.

Het *Etsen-Album* heeft slechts 8 dikke bladen voor de plaatjes en geen tekst. Het tweede album heeft wel een verhalende tekst van 16 pagina's, waarin het hele verhaal van de afsluiting van de Zuiderzee wordt verteld. Vanwege de ongebruikelijke dikte van de plaatjes zijn de boekjes aangevuld met 7 resp. 8 dikke opvulstrips, zodat ze toch een redelijke dikte hebben.

Aan de "Wenken bij het oplakken" in het eerste album en de opmaak van de titelpagina van het tweede album is duidelijk te zien dat deze albums zijn geproduceerd door dezelfde uitgever / drukker als een aantal reclamealbums, met name "De diergaarde", "Het Vogellevens", "Honden", "Het schip", "Het verkeer", "Bloemen en groenten", "Veldbloemen" en vier delen "Vaderlandsche Historie". Van de eerste versie van "De diergaarde", gemaakt voor Koopmans, bestaat ook een herdruk zonder firmanaam met kleine oplage waarbij de grijze omslag met zwarte opdruk rood is gemaakt.

Behalve deze twee albums heeft Van Ysendyk nog een serie stereoscopische plaatjes met een kijker uitgebracht.

YSEN01
Etsen-Album

Etsen-Album. N.V. Koninklijke Nederlandsche Stoomkoffiebranderijen v/h H.E. van Ysendijk Jr. (192?)

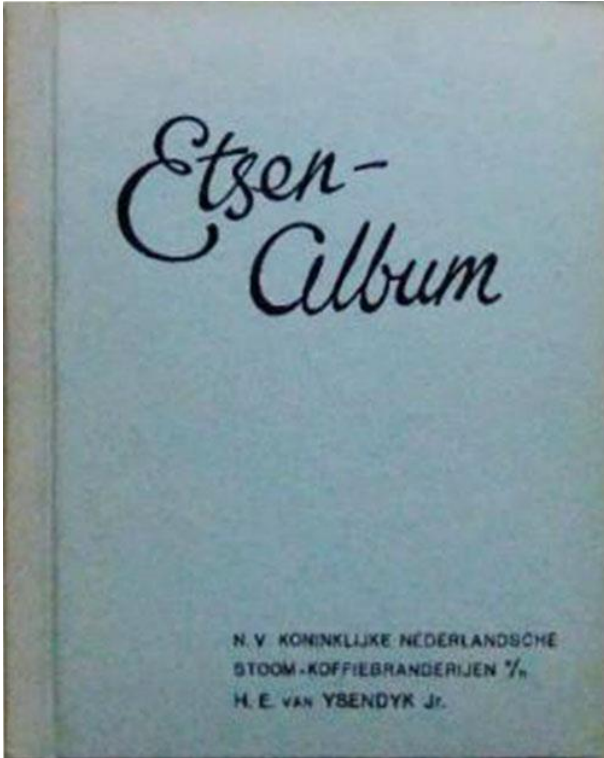
1 voorloopblad en 7 stijve bladen voor het opplakken van 44 zwart-wit plaatjes met etsen.

Prijs: 100 bonnen
 Eveneens voor 100 bonnen een uitvergroet etsje (20 x 25 cm) in een lijstje te verkrijgen.

Kenmerken

Klein album 19,3 x 24,1 cm, op de Duitse wijze geplakt met een dikke stijve omslag met scharnierend voor- en achterplat. De achterzijde is blanco. Het album is van oorsprong lichtblauw, maar het is niet kleurecht, zodat de huidige exemplaren doorgaans gebroken wit zijn.

Het album heeft slechts 8 dikke bladen, aangevuld met 7 dikke opvulstrips, zodat het boekje toch een redelijke dikte heeft. Er zijn geen tekstbladen en geen titelpagina, alleen een voorloopblad met op de achterzijde "Wenken bij het opplakken".

De 7 plaatjesbladen hebben geen bladkader en zijn aan de achterzijde blanco. De plaatjes werden ingeplakt in een dik zwart kader, en onder elk plaatjeskader staat het nummer en de omschrijving van het plaatje.

De plaatjes zijn zwart-wit afdrukken van etsen, gedrukt op een merkwaardig dik karton, dat sterk bruin verkleurt. De dikke vulstrips zijn nodig om de dikte van de plaatjes op te vangen. De plaatjes hebben twee formaten; plaatjes 1 – 24 zijn slechts 50 x 35 mm groot en de plaatjes 25 – 44 zijn 63 x 52 mm. De kleine plaatjes zitten met 8 op een plaatjespagina, de grotere met 6.

De plaatjes zijn doorlopend genummerd 1 – 44.

Inhoud

Van de 44 etsen zijn er 43 stadsgezichten waaronder veel torens, en één molen. De plaatjes zijn in hoofdzaak van steden in Holland: Amsterdam (13), Rotterdam (7), De Haag / 's-Gravenhage (4), Haarlem (3), Leiden (3), Dordrecht (2) en Delft (1). De overige 11 zijn verspreid over heel Nederland: Amersfoort, Arnhem, Breda, Deventer, Nijmegen, Utrecht, Veere en Zierikzee alle met 1 plaatje, Groningen met 2 plaatjes en tenslotte de "Molen te Woudsend".

Enkele van de bewerkelijke etsen vertonen opmerkelijke fouten in het perspectief. Enkele zijn zichtbaar gesigineerd "Van Teyn".

Op het plaatje van Breda (No. 6) heeft de kunstenaar "Spanjersgat" vermeld, terwijl de tekst onder het plaatje "Spanjaardgat" aangeeft.

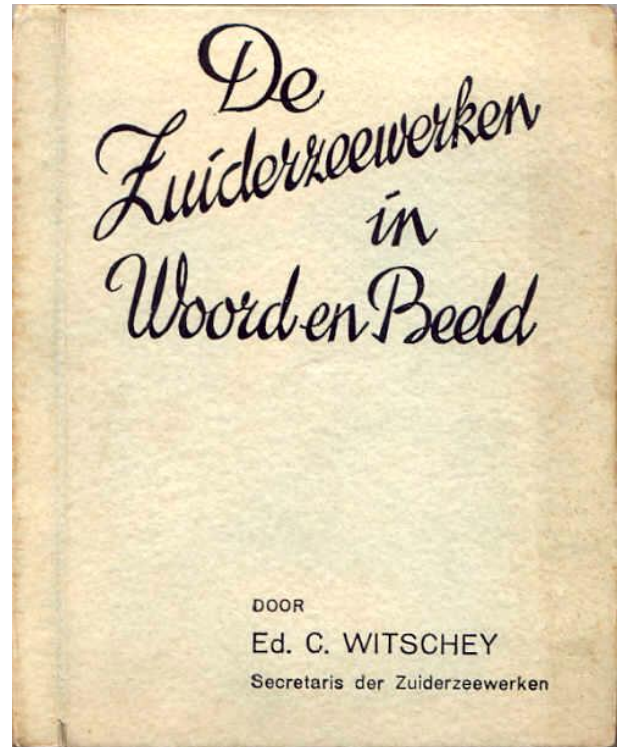
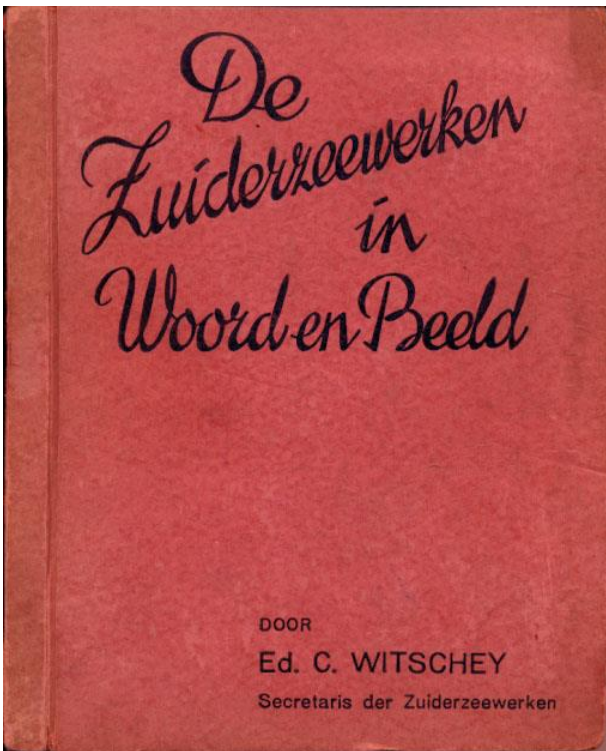
YSEN02

De Zuiderzeewerken in Woord en Beeld

De Zuiderzeewerken in Woord en Beeld. Door Ed. C. Witschey, Secretaris der Zuiderzeewerken. Uitgave van N.V. Koninklijke Nederlandsche Stoom-koffiebranderijen v/h H.E. van Ysendijk Jr. (1933?)

33 pagina's vanaf het titelblad. 51 fotoplaatjes van twee formaten om in te plakken op aparte plaatjespagina's.

Er bestaat een misdruk waarin in plaats van plaatjesblad 13/14 het plaatjesblad 5/6 nog een keer voorkomt.

Kenmerken

Klein album zoals het voorgaande van 19,3 x 23,5 cm, op de Duitse wijze geplakt met een dikke stijve omslag met scharnierend voor- en achterplat. De achterzijde is blanco. Het album is meestal van oorsprong lichtblauw, maar is niet kleurecht, zodat de huidige exemplaren doorgaans gebroken wit zijn. Kleine oplages met omslagkleur rood en donkergrijs. Het album met slechts 17 bladen is aangevuld met 8 dikke opvulstrips, zodat het toch een redelijke dikte heeft. De vormgeving van het drukwerk lijkt sterk op de grote reclamealbums van rond 1930. Het titelblad en de tekst-bladen hebben een kader. De plaatjesbladen hebben geen bladkader en zijn aan de achterzijde blanco. De plaatjes werden ingeplakt in een dik zwart kader, en onder elk plaatjeskader staat het nummer en de omschrijving.

De tekst is ingedeeld in 7 hoofdstukken zonder titel, die niet op een nieuwe pagina beginnen. Op de achterzijde van het titelblad is een landkaart met het "Ontwerp droogmaking Zuiderzee" afgedrukt.

De plaatjes zijn zwart-wit foto's, gedrukt op dik karton dat sterk bruin verkleurt. De dikke vulstrips zijn nodig om de dikte van de 8 plaatjesbladen op te vangen. De plaatjes hebben twee formaten; plaatjes 1 – 27 zijn 63 x 52 mm en de plaatjes 28 – 51 zijn slechts 50 x 35 mm.

Inhoud

Ed Witschey, die als secretaris van de Zuiderzeewerken goed op de hoogte is, beschrijft in dit album gedetailleerd de geschiedenis en de voortgang van de afsluiting van de Zuiderzee. Hij doet dat echter niet op een "ambtelijke" manier, maar als huisvader die het verhaal in episodes aan zijn schoolgaande dochter vertelt. Ze trekken er samen op uit om de afsluitdijk en de nieuwe Wieringermeerpolder te bekijken. De geromantiseerde verteltrant, maakt dit documentaire werkje zeer leesbaar, al zal de manier waarop vader en dochter met elkaar praten voor de moderne lezer wel oubollig overkomen.

Er wordt in de tekst niet naar de foto's verwezen, maar de foto's vormen wel een goede ondersteuning van het verhaal.

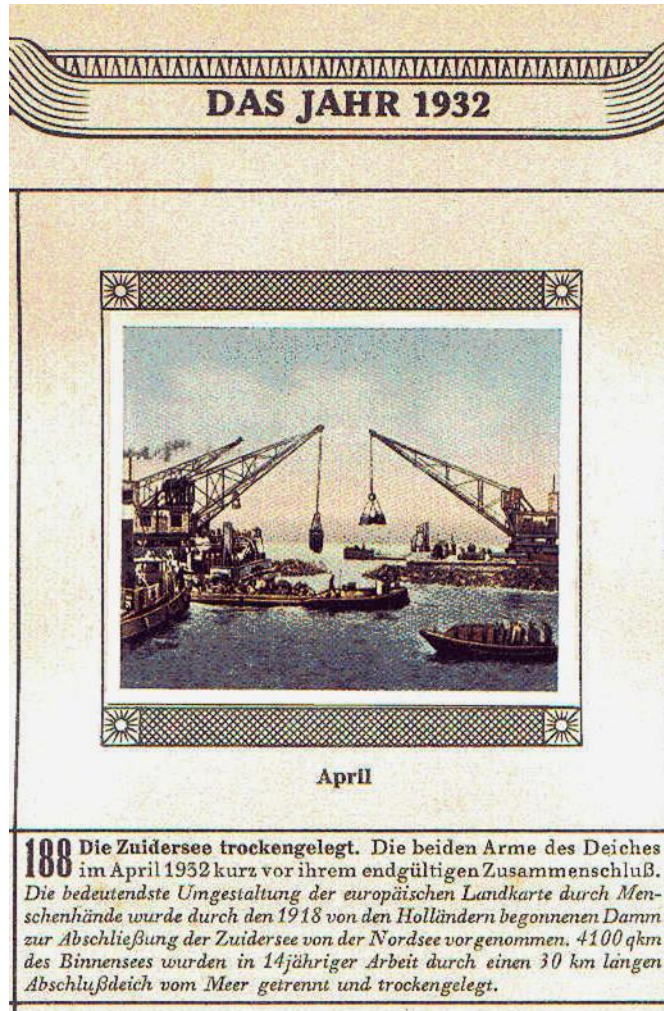
Zie ook: [Ter Wee, pagina 2.](#)

3. De Zuiderzee bij Medemblik vóór de droogmaking

Internationale belangstelling voor de Zuiderzeewerken

De historische gebeurtenis van de afsluiting van de Zuiderzee trok internationaal veel belangstelling. In het grote Duitse album *Die Nachkriegszeit; Historische Bilddokumente 1918 – 1934* van de sigarettenfabrieken Eckstein-Halpaus en Waldorf-Astoria is het een van de twee historische feiten van de maand april 1932, naast de binnenlandse gevechten in Duitsland en de ontbinding van de S.A. en S.S. door de regering.

De Zuiderzee drooggelegd. De beide armen van de dijk in april 1932 kort voor hun definitieve samenvoeging.

De belangrijkste omvorming van de Europese landkaart door mensenhanden werd door de in 1918 door de Hollanders begonnen dam ter afsluiting der Zuiderzee van de Noordzee ondernomen. 4100 vierkante kilometer van de binnensee werden in veertienjarig werk door een 30 km lange afsluitdijk van de zee gescheiden en drooggelegd.